

GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİNDE “HAYAT STANDARDI ESASI” UYGULAMASI

I- GENEL BİLGİ :

Hayat Standardı esaslı vergi güvenlik müessesesi olup GVK'nun mükerrer 116 ve geçici 35. maddelerinde düzenlenmiştir.

Gerçek usulde vergilendirilen (defter tutan) ticari ve mesleki kazanç sahipleri 01.01.1990 – 31.12.1999 tarihleri arasında hayat standardı esasına tabidirler. 4369 sayılı Kanun ile hayat standardı esaslı 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmış ancak, 1998 yılına ilişkin olarak gerçek usulde vergilendirilen ticari ve mesleki kazanç sahipleri **son kez** “Hayat Standardı Esası Bildirimi”ndeki durumlarına uygun temel gösterge ve hayat standardı ilave gösterge rakamlarını esas alarak, ticari ve mesleki kazançlarını beyan edeceklerdir.

Hayat standardı esasında, bu esasa tabi mükelleflerin zarar beyanı da dahil olmak üzere beyan ettikleri gelir ile hayat standardı esasına göre tespit edilen gelir kıyaslanmakta, beyan edilen gelir düşük olduğu takdirde vergi tarh edilirken mükellefin beyan ettiği gelir değil göstergelere göre bulunan tutarlar esas alınmaktadır.

II- HAYAT STANDARDI ESASINA GÖRE KAZANCIN TESPİTİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR :

- Gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabının, aynı yılda hem ticari hem mesleki kazancının bulunması halinde, kazançların her biri için temel gösterge tutarları ayrı ayrı dikkate alınacaktır.

Örnek : İstanbul’da bulunan bir serbest meslek erbabı, aynı zamanda ticari kazanç da elde etmektedir. Ticari kazanç bilanço esasına göre tespit edilmekte ve faaliyet tek bir işyerinde yapılmaktadır.

Bu durumda mükellefin temel gösterge tutarı :

- Serbest meslek kazancı için	: 2.646.100.000.-TL
- Ticari kazanç için	: <u>2.929.700.000.-TL</u>
TOPLAM	: 5.575.800.000.-TL

olmaktadır.

- Aynı veya ayrı neviden birden fazla işyerinde ticari faaliyette bulunuluyorsa temel gösterge tutarına, birden sonraki her bir işyeri için gösterge tutarının % 50'si oranında ilave yapılmalıdır.

Örnek : Kalkınmada Öncelikli İl olan Kırşehir'de altın alım-satımı ile uğraşan ve kazancı bilanço esasına göre tespit edilen bir mükellef bu işini üç ayrı işyerinde yürütmektedir.

Bu mükellefe ait hayat standardı temel gösterge tutarı :

Birinci işyerine ait temel gösterge tutarı	: 1.757.900.000.-TL
İkinci işyerine ait temel gösterge tutarı	: 878.950.000.-TL
(1.757.900.000 x % 50=)	
Üçüncü işyerine ait temel gösterge tutarı	: <u>878.950.000.-TL</u>
(1.757.900.000 x % 50=)	
TOPLAM	3.515.800.000.-TL

olarak tespit edilecektir.

İki ayrı ticari faaliyete ilişkin temel göstergelerin farklı olması durumunda, yüksek olan tam uygulanarak, diğer göstergenin % 50'si ilave edilecektir.

İşyerlerinin farklı yörelerde bulunması halinde, mükellefiyetinin bulunduğu yörede uygulanan göstergenin tamamı ile diğer faaliyetlerin bulunduğu yörelerde uygulanan göstergelerin % 50'si beyan edilecektir.

- Ticari faaliyette bulunan adi ortaklıklar ile kollektif şirketlerde ortakların, komandit şirketlerde komandite ortakların, bu ortaklık veya şirkete ilişkin temel gösterge tutarı; ortakların birisi için temel gösterge tutarı, diğer ortakların her biri için temel gösterge tutarının % 50'si dikkate alınmak suretiyle tespit edilen toplam tutarı, ortaklık veya şirket sözleşmelerinde yazılı hisse oranlarına, hisse oranları belli edilmemiş ise ortak sayısına bölünmek suretiyle hesaplanacaktır.

Bu uygulamada, adi ortaklıklara, kollektif, adi ve eshamlı komandit şirketlere ait işyerlerinin her biri, ortaklar bakımından ayrı ayrı işyeri olarak kabul edilecektir. Ancak, münhasıran bir araçla nakliyecilik faaliyetinde bulunan ortaklıklarda temel gösterge tutarı hesaplanırken, ortaklardan birisi için temel gösterge tutarı tam olarak dikkate alınacak ve bu tutara diğer ortaklar için bir ilave yapılmayacaktır. Bu temel gösterge tutarı, ortaklara hisseleri oranında, hisse belli edilmemiş ise eşit olarak paylaştırılacaktır. **(Örnek 3'e bakınız)**

- Miras ortaklıklarında hayat standardı temel gösterge tutarının hesabında mirasçıların tamamı bir kişi olarak dikkate alınmalıdır.
- Hayat standardı esas, birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde işin devam ettiği yıllar ve bu yıllar için geçerli olan gösterge tutarları gözönüne alınarak topluca uygulanır.
- 1998 yılı içinde işe başlayanlar ile kendi istekleri ile götürü usulden gerçek usulde geçenler 1998 yılı kazançlarını beyan ederken hayat standardı esasını gözönünde bulundurmamalıdır. (4325 sayılı "Oğüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Md.9)
- Tasfiye halinde bulunan şirketlerde ortakların vergilendirilmesinde ortaklık kazanç payı olarak beyan ettikleri gelir esas alınacak bu dönemler için hayat standardı esas uygulanmayacaktır. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi komandit şirket ortakları hakkında da aynı esas geçerlidir.

- Tedavi amacıyla yapılan yurtdışı seyahatleri ile bir defaya mahsus olmak üzere yapılan hac seyahatleri, ilave gösterge olarak dikkate alınmayacaktır. Ancak, tedavi maksadıyla yapılan seyahatlerin ilgili sağlık kurullarından alınacak raporlarla tevsik edilmesi gerekmektedir. Umre için yapılan yurtdışı seyahatler, hayat standardı uygulamasında ilave gösterge tutarı olarak dikkate alınacaktır.
- Geçmiş beş yıla ait zararların mahsubu, sigorta primleri ile yapılan bağış ve yardımların indirimi, mükelleflerin hayat standardı esasına göre tespit edilen ticari ve mesleki kazançtan daha yüksek ticari ve mesleki kazanç ile bunlar dışında kalan diğer gelirlerini beyan etmeleri halinde mümkün bulunmaktadır. Zira yapılacak zarar mahsubu ve indirimler; beyan edilen gelirin, hayat standardı esasına göre bulunan kazanç tutarını aşan kısmı ile sınırlandırılmıştır.

III- HAYAT STANDARDI ESASINDA İZAH UYGULAMASI :

Mükelleflerin, gerçek usulde tespit edilen ticari ve mesleki kazançlarını, hayat standardı esasına göre bulunan kazançtan daha düşük beyan etmeleri halinde, düşüklüğü şu şekilde izah edebileceklerdir.

1) Emekli, Maluliyet, Dul ve Yetim Aylığı :

Mükelleflerin kendilerine ve eşlerine ait emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları izah nedeni gelir olarak kabul edilecektir.

Emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıklarından 506 sayılı Kanunun geçici 20'nci maddesine göre kurulan emekli sandıkları, T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı gibi ödemelerin yanısıra yurt içinden veya yurtdışından diğer herhangi bir suretle elde edilen benzeri aylıkların anlaşılması gerekir.

2) Yıllık Beyannameye Dahil Edilmeyen Gelir Vergisine Tabi Gelirler :

Mükelleflerin kendilerine, eş ve çocuklarına ait yıllık beyannameye dahil edilmeyen ve üzerinden gelir vergisi ödenen vergiye tabi gelirler izah nedeni olarak kabul edilecektir. Bunlara örnek olarak vergisi tevkif suretiyle ödenen ücretler ile gayrimenkul sermaye iratları ve nama yazılı mevduat hesapları ile nama yazılı menkul kıymetlerden sağlanan menkul sermaye iratları gösterilebilir. Hamiline yazılı mevduat ile hamiline yazılı menkul kıymetlerden sağlanan gelirler ise izah nedeni kabul edilmezler.

3) Beyannameye Dahil Edilen ve/veya Aile Bireylerinin Yıllık Beyanname ile Beyan Ettikleri Gelirler :

Mükelleflerin kendilerine eş ve çocuklarına ait gerçek usulde vergilendirilen ticari ve mesleki kazançlar dışında kalan ve yıllık beyanname ile beyan edilmesi gereken diğer gelirler (istisna haddini aşan mesken kira geliri, 11.737.089.000 lirayı aşan tahvil ve bono faiz geliri, mevduat faizi, repo geliri, gayrisafi tutarı 2.500.000.000.- lirayı aşan ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş birden fazla işverenden alınan ücretler, gayrisafi tutarı 2.500.000.000.- lirayı aşan işyeri kira gelirleri v.b.) izah nedeni gelir sayılacaktır.

Bununla birlikte eş ve çocukların kendi ticari ve mesleki kazançları için ayrıca yıllık beyanname vermeleri durumunda (4369 sayılı Kanunla Aile Reisi Beyanı 1998 yılından geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırıldığından), kendi kazançlarına ilişkin hayat standardı esası uygulamasında öncelikle kendilerine ait izah nedeni gelir kullanılacaktır. Ailenin diğer bireylerinin kazançlarına ilişkin olarak kullanılan izah nedeni gelirden artan kısım bulunması halinde bu tutar diğer aile bireylerinin hayat standardı esasına tabi kazançları için de kullanılabilir.

Mükelleflerin kendilerinin, eş ve çocuklarının gerçek usulde vergilendirilen ticari ve mesleki kazançlarının temel gösterge tutarının üzerinde beyan edilen kısımları diğer aile fertlerinin hayat standardı temel ve ilave gösterge tutarlarının izahında izah nedeni gelir olarak kabul edilecektir.

4) Beyannameye Eklenmesi Gereken Bildirim ve Belgeler :

Ticari Kazançlarda :

- Ayrıntılı Bilanço ve Ayrıntılı Gelir Tablosu (Bilanço esasında defter tutanlar),
- Bilanço Esasına Göre Defter Tutan Mükelleflere Ait Ticari Kardan Mali Kara Ulaşmak İçin Yapılan Hesaplamayı Gösteren Bildirim,
- Hayat Standardı Esası Bildirimi,
- Kesinti Yoluyla Ödenen Vergilere İlişkin Belge (Beynamede gösterilen gelire dahil kazançlardan kesilen vergi varsa),
- Yabancı Ülkelerde Ödenen Vergilere İlişkin Belgeler,
- Geçici Vergiye Ait Bildirim,
- Talih Oyunları Salon İşletmeciliğinden Elde Edilen Kazançlarda Asgari Vergiye İlişkin Bildirim,
- İzah Nedeni Olan Gelirlere İlişkin Belgeler.

Serbest Meslek Kazançlarında :

- Hayat Standardı Esası Bildirimi,
- Kesinti Yoluyla Ödenen Vergilere İlişkin Belge (Beynamede gösterilen gelire dahil kazançlardan kesilen vergi varsa),
- Yabancı Ülkelerde Ödenen Vergilere İlişkin Belge,
- Geçici Vergiye Ait Bildirim,
- İzah Nedeni Olan Gelirlere İlişkin Belgeler,

- Bilanço Esasına Göre Defter Tutan Mükelleflere Ait Ticari Kardan Mali Kara Ulaşmak İçin Yapılan Hesaplamayı Gösteren Bildirim,

Ayrıca bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerden, muhasebe sistemi uygulama genel tebliğleri uyarınca ek mali tabloları düzenlemek zorunda olanlar, bu tabloları da ekleyeceklerdir.

5) 1998 Yılı Gelirlerine İlişkin Gelir Vergisi Tarifesi :

1998 takvim yılında elde edilmiş olup 1999 Ocak ve Mart ayında aylarında beyan edilmiş/edilecek olan giderlere ilişkin gelir vergisi tarifesi aşağıdadır.

1998 Takvim yılı gelir vergisi tarifesi

750.000.000 liraya kadar			% 25
1.500.000.000 liraya kadar	750.000.000 lirası için	187.500.000.- fazlası	% 30
3.000.000.000 liranın	1.500.000.000 lirası için	412.500.000.- fazlası	% 35
6.000.000.000 liranın	3.000.000.000 lirası için	937.500.000.- fazlası	% 40
12.000.000.000 liranın	6.000.000.000 lirası için	2.137.500.000.- fazlası	% 45
24.000.000.000 liranın	12.000.000.000 lirası için	4.837.500.000.- fazlası	% 50
24.000.000.000 liradan fazlası	24.000.000.000 lirası için	10.837.500.000.- fazlası	% 55

oranında vergilendirilir.

IV- UYGULAMA ÖRNEKLERİ :

ÖRNEK 1:

Ankara İli Büyükşehir Belediye sınırları içinde öteden beri lokantacılık faaliyetinde bulunan ve işletme hesabı esasına göre defter tutan Yarkın Dal'ın 1998 yılı beyanına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

- İşletme hesabı özetine göre kar'ı 1.000.000.000.-TL'dir.
- 1998 yılında 150 milyon lira Bağ-Kur primi ödemiştir.

- Hayat standardı ilave göstergeleri bulunmamaktadır.

ÖRNEK HAKKINDA AÇIKLAMA :

Bu örnekte, tek bir işyerinde ticari faaliyette bulunan ve hayat standardı esasına göre tespit edilen kazançtan daha düşük ticari kazanç beyan eden Yarkın Beyin durumu açıklanmaktadır. Ticari kazanç beyanı hayat standardı beyanından daha düşük olduğu için Yarkın Beyin beyanı yerine hayat standardı esasına göre tespit edilen tutar üzerinden vergi tarh edilecektir.

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç	1.701.100.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı	1.701.100.000.-TL
Beyan Edilen Ticari Kar	1.000.000.000.-TL
Bağ-Kur Primi (-).....	<u>150.000.000.-TL</u>
Beyan Edilen Ticari Kazanç	850.000.000.-TL
Esas Alınacak Hayat Standardı Temel	
Ve İlave Gösterge Tutarı.....	1.701.100.000.-TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah).....	1.701.100.000.-TL
Hesaplanan Gelir Vergisi	482.885.000.-TL
Hesaplanan Fon Payı.....	48.288.500.-TL
(482.885.000 X % 10=)	

Not : Bağ-Kur primine ait belgeyi, beyannameye ekleyecektir.

Mükellefin 1998 yılına ilişkin olarak ödediği mahsubu gereken geçici vergi tutarı hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Hesaplanan gelir vergisi üzerinden 1999 yılı için geçici vergi hesaplaması yapılmayacaktır. (4369 sayılı Kanun).

ÖRNEK 2 :

Çantaş Kara Kalkınmada Öncelikli İllerden Kırşehir’de tek bir işyerinde bakkaliye işi ile uğraşmaktadır. Bakkaliye işi ile ilgili olarak beyan ettiği karı 1.500.000.000.-TL’dir.

- Mükellef 1998 yılında 120 milyon lira Bağ-Kur primi ödemiştir.
- Mükellefin 1600 cc motor hacminde özel bir binek otomobili bulunmaktadır.
- Mükellef işletme hesabı esasına göre defter tutmaktadır.
- Kamu menfaatine yararlı bir derneğe 100 milyon lira bağış yapmıştır.
- 1998 yılına ilişkin olarak 100 milyon TL geçici vergi ödemiştir.

ÖRNEK HAKKINDA AÇIKLAMA :

Bu örnekte tek bir işyerinde faaliyette bulunan ve hayat standardı esasına göre tespit edilen kazançtan daha yüksek gelir beyan eden Çantaş Beyin durumu açıklanmaktadır. Mükellefin beyanı daha yüksek olduğu için kendi beyanı üzerinden vergi hesaplanmıştır.

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç	: 827.000.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı	: 680.400.000.-
Otomobil İçin İlave Ek Gösterge Tutarı	: 146.600.000.-
Beyan Edilen Ticari Kar	: 1.500.000.000.-TL
Bağ-Kur Primi (-)	: <u>- 120.000.000.-TL</u>
Beyan Edilen Ticari Kazanç	: 1.380.000.000.-TL
Esas Alınacak Hayat Standardı Temel Ve İlave Gösterge Tutarı.....	: 827.000.000.-TL
Zarar ve İndirimlere Esas Tutar.....	: 553.000.000.-TL
(1.380.000.000 – 827.000.000=)	

Mahsup Edilecek İndirimler ve Geçmiş
Yıl Zararları Toplamı (-).....: 69.000.000.-TL

Bağış ve Yardımlar*	: 69.000.000.-
Mahsup Sonrası Kalan Tutar	: 484.000.000.-TL
(553.000.000 – 69.000.000=)	
Vergiye Tabi Gelir (Matrah).....	: 1.311.000.000.-TL
(827.000.000 + 484.000.000=)	
Hesaplanan Gelir Vergisi	: 355.800.000.-TL
Mahsup Edilecek Vergiler	: 100.000.000.-TL
Geçici Vergi	
Ödenecek Gelir Vergisi	: 255.800.000.-TL
Hesaplanan Fon Payı.....	: 35.580.000.-TL
(355.800.000 x % 10=)	

ÖRNEK 3 :

* Kamu menfaatine yararlı derneğe yapılan bağış 100 milyon lira olmasına rağmen indirimine konu bağış beyan edilen gelirin % 5'ini aşamayacağından 69.000.000.- lira olarak dikkate alınmıştır.

Denizli ilinde otomobil ve otomobil yedek parçası alım-satımı işiyle uğraşan ve tek bir işyerinde ticari faaliyet gösteren Ahmet Altın ve eşi Nermin Altın, Altın Kollektif Şirketinin % 60 ve % 40 hisseli ortaklarıdır.

- Şirketin 1998 takvim yılı faaliyeti sonunda beyan edilen karı 2.224.000.000.- lira olup, bunun 1.334.400.000.000.- lirası kendine, 889.600.000.- lirası da eş'e aittir.
- Mükellef Ahmet Altın 100 milyon lira eşi 60 milyon lira olmak üzere 160.000.000.- lira Bağ-Kur primi ödemişler ve bu tutarı yıllık gelir vergisi beyannamelerinin ticari kazançla ilgili bölümlerinde göstermişlerdir.
- Mükellef Ahmet Altın'ın adına kayıtlı 1700 cc motor silindir hacminde özel bir binek otomobili bulunmaktadır.
- Mükellef eşi ile birlikte bir yurtdışı seyahati yapmıştır.
- Mahsup edilecek geçici vergi toplamı 132.000.000.-liradır. Bu tutarın 100 milyon liralık kısmı Ahmet Altın'a aittir.
- Hayat standardı esasına göre 1998 yılına ait temel gösterge tutarı 2.343.700.000.-liradır. Ortalıklerde % 50 artırımlı olarak bulunacak tutar 3.515.550.000.- lira olup, ortakların hisselerine göre mükellef Ahmet Altın'ın temel gösterge tutarı 2.109.330.000.- lira, eşin ise 1.406.220.000.-lira olmaktadır. İlave gösterge tutarları ise Ahmet Altın'ın özel binek otomobilden dolayı 450.900.000.- lira, yurtdışı seyahatten dolayı ise her biri için 750.800.000.- liradır.
- Mükellefler yıllık beyanname üzerinden geçici vergi ödeme usulünü seçmiştir.
- Ahmet Altın'ın şahsi tasarrufu ile ilgili olarak brüt 2 milyar Türk Lirası mevduat faizi vardır. Söz konusu faizler üzerinden ödeme esnasında % 12 oranında vergi kesilmiştir.

ÖRNEK HAKKINDA AÇIKLAMA :

GVK'nun "Aile reisi beyanı" başlıklı 93. Maddesi, 4369 sayılı Kanunla 29.07.1998 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırıldığından, 1998 yılından itibaren,

gelir elde eden aile bireylerinin her biri ayrı ayrı ele alınarak yıllık beyanname ile beyan edilmesi gereken gelirleri varsa ayrı ayrı beyan etmeleri gerekmektedir.

Buna göre mükellef Ahmet Altın'ın durumu :

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç	3.311.030.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı	2.109.330.000.-
Otomobil İçin İlave Gösterge Tutarı :	450.900.000.-
Yurtdışı Seyahat İçin İlave Gösterge :	750.800.000.-
İzah Nedeni Gelir (-)	2.000.000.000.-TL
Mevduat Faizi	2.000.000.000.-TL
Esas Alınacak Hayat Standardı Temel	
Ve İlave Gösterge Tutarı.....	1.311.030.000.-TL
Beyan Edilen Ticari Kar	1.334.400.000.-TL
Bağ-Kur Primi (-)	<u>- 100.000.000.-TL</u>
Beyan Edilen Ticari Kazanç	1.234.400.000.-TL
Zarar ve İndirimlere Esas Tutarı	-
Vergiye Tabi Gelir (Matrah).....	1.311.030.000.-TL
Hesaplanan Gelir Vergisi	355.809.000.-TL
Mahsup Edilecek Vergiler (-)	100.000.000.-TL
Geçici Vergi	100.000.000.-
Ödenecek Gelir Vergisi	255.809.000.-TL
Hesaplanan Fon Payı.....	35.581.000.-TL
(355.809.000 x % 10=)	

Eş Nermin Altın'ın Durumu :

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç	2.157.020.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı	1.406.220.000.-
Yurtdışı Seyahat İçin İlave	
Gösterge Tutarı.....	: 750.800.000.-
Beyan Edilen Ticari Kar	889.600.000.-TL
Bağ-Kur Primi (-)	<u>- 60.000.000.-TL</u>
Beyan Edilen Ticari Kazanç	829.600.000.-TL
Esas Alınacak Hayat Standardı Temel ve	
İlave Gösterge Tutarı	2.157.020.000.-TL
Zarar ve İndirimlere Esas Tutarı	-
Mahsup Edilecek İndirimler ve Geçmiş	

Yıl Zararları Toplamı	-
Vergiye Tabi Gelir (Matrah).....	2.157.020.000.-TL
Hesaplanan Gelir Vergisi.....	642.457.000.-TL
Mahsup Edilecek Vergiler (-)	32.000.000.-TL
Geçici Vergi.....	32.000.000.-
Ödenecek Gelir Vergisi	610.457.000.-TL
Hesaplanan Fon Payı.....	64.246.000.-TL
(642.457.000 x % 10=)	

ÖRNEK 4 :

Adana Büyükşehir Belediye sınırları içinde avukatlık yapan Fatma Gül'ün 1998 takvim yılı beyanına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

- Mükellef, serbest meslek faaliyetinden 1.140.000.000.- lira gayrisafi hasılat elde etmiştir. Mükellefin bu faaliyeti ile ilgili olarak indirebileceği giderleri 600.000.000.- liradır.
- Mükellefe yapılan serbest meslek kazancı ödemelerinin 350.000.000.- liralık kısmından (350.000.000 x % 20=) 70.000.000 lira gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır. Bu vergi üzerinden de (70.000.000 x %10=) 7.000.000.- lira fon payı kesintisi yapılmıştır.
- Mükellefin, 2100 cc motor silindir hacminde özel bir binek otomobili bulunmaktadır.
- Mükellefin, 1998 takvim yılı içinde T.C. Emekli Sandığından aldığı bizzat kendisine ait 240.000.000.- lira emekli aylığı ve 1.000.000.000 lira da isme yazılı hesaptan brüt mevduat faizi vardır. Mevduat faizi üzerinden ödeme esnasında % 12 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır. Emekli aylığı ve banka faizine ilişkin belgeleri beyannameye eklenmiştir.
- Mahsup edilecek geçici vergi tutarı 150.000.000.- liradır.

ÖRNEK HAKKINDA AÇIKLAMA :

Bu örnekte, mükellefin beyan ettiği serbest meslek kazancı hayat standardı esasına göre belirlenen 3.396.900.000.- liradan düşük olmakla birlikte, bu düşüklüğün bir kısmını emekli aylığı, bir kısmını da mevduat faizi* ile kısmen izah edebilmektedir. Dolayısıyla emekli aylığı ile mevduat faizi temel göstergenin altında izah nedeni olarak kabul edilmektedir.

İzaha rağmen mükellefin beyanı daha düşük olduğundan 2.156.900.000.- lira üzerinden vergi tarh edilecektir.

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç: 3.396.900.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı: 2.646.100.000.-

* Mevduat faizinin arındırıldıktan sonraki tutarı 2.500.000.000 lirayı aşmayacağından beyannameye ithal edilmemiştir.

Otomobil için İlave Gösterge	
Tutarı	750.800.000.-
İzah Nedeni Gelir (-)	1.240.000.000.-TL
Emekli Aylığı	240.000.000.-
Mevduat Faizi	1.000.000.000.-
Serbest Meslek Kazancının Safi Tutarı	540.000.000.-TL
Gayrisafi Hasılat	1.140.000.000.-
Giderleri (-)	600.000.000.-
Esas Alınacak Hayat Standardı	
Temel ve İlave Gösterge Tutarı	2.156.900.000.-TL
Zarar ve İndirimlere Esas Tutarı	-
Vergiye Tabi Gelir (Matrah)	2.156.900.000.-TL
Hesaplanan Gelir Vergisi	642.415.000.-TL
Mahsup Edilecek Vergiler (-)	220.000.000.-TL
Geçici Vergi	150.000.000.-
Kesinti Yoluyla Ödenen	
Vergiler	70.000.000.-
Hesaplanan Fon Payı	64.241.500.-TL
(642.415.000 x % 10=)	

ÖRNEK 5 :

İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde ikamet eden Halil Can'ın kendisinin, eşinin ve çocuğunun 1998 yılı gelirleri aşağıdaki gibidir:

Kocanın Gelirleri :

- İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları içinde tek işyerinde konfeksiyon mağazası işleten ve bilanço esasına göre defter tutan mükellefin 1998 yılında elde ettiğini beyan ettiği ticari kazancının safi tutarı 2.500.000.000.- TL'dir.
- Ankara'da bulunan ve emlak vergisi değeri 5.000.000.000.- lira olan apartman dairesinden (meskenden) elde edilen kira gelirinun gayrisafi tutarı 450.000.000.-lira'dır.
- Ticari faaliyeti ile ilgili bulunmayan döviz tevdiat hesabından brüt 1.000.000.000 lira faiz elde etmiştir. Döviz tevdiat hesabı faizinden % 12 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır.
- Mükellef 1998 yılında 100.000.000.- lira Bağ-Kur primi ödemiştir.

Halil Can'ın eşi Hatice Can'ın 1998 yılında elde ettiği gelirler :

- İstanbul'da bulunan ve emlak vergisi değeri 4.000.000.000.- lira olan apartman dairesinden (meskenden) elde edilen kira gelirinun gayrisafi tutarı 300.000.000.- liradır.
- İki ayrı işyerinden elde edilen ve tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunan ücret gelirinun gayrisafi tutarı 2.750.000.000.- liradır.
- Vadeli mevduat hesabından 8.450.000.000.- lira faiz geliri elde etmiştir. Elde edilen mevduat faizinden % 12 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır.

Halil Can'ın 18 yaşından küçük çocuğu Ali Can İstanbul'da bulunan ve vergi değeri 6.000.000.000.- lira olan işyerinden 1998 yılında brüt (vergi kesilmeden önceki) 2.600.000.000.- lira kira geliri elde etmiştir. Kira gelirlerinden % 20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılmıştır.

DİĞER BİLGİLER :

- Birinci sınıf tacir olan Halil Can'ın kendisine ait 1700 cc, eşine ait 1600 cc motor silindir hacminde iki adet özel binek otomobil, 4.000.000.000.- lira vergi değeri olan ve bizzat mesken olarak kullandığı bir gayrimenkulun yanısıra vergi değeri 3.000.000.000.- lira olan bir yazlık evi bulunmaktadır.
- Mükellef eşi ve çocuğu ile birlikte bir yurtdışı seyahati yapmıştır.
- Gayrimenkul sermaye iratlarında götürü gider usulü seçilmiştir.

ÖRNEK HAKKINDA AÇIKLAMA :

Bu örnekte hayat standardı esasına tabi olan mükellef Halil Can'ın ticari kazanç beyanı, hayat standardı esasına göre tespit edilen kazançtan düşük olmasına rağmen mükellef düşüklüğü izah nedeni gelirleri ile izah ettiğinden kendi beyanı üzerinden vergilendirilmektedir. Mükellef Halil Can gerçek usulde ticari kazancı nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorundadır. Mükellef tevkifata tabi tutulmamış mesken kira gelirini de beyannamesine dahil edecek, ticari kazanç sahibi olması nedeniyle konut istisnasından yararlanamayacaktır. Ticari faaliyeti ile ilgisi bulunmayan ve vergisi tevkif yoluyla kesilmiş bulunan Döviz Tevkifat faiz geliri ise (indirim oranı uygulaması söz konusu değildir.) 2.500.000.000.- liralık haddi aşmadığından beyannameye ithal edilmeyecektir. Hayat standardı uygulamasında izah nedeni olarak kullanılacaktır.

Eşi Hatice Can, iki işverenden aldığı tevkifata tabi tutulmuş 2.750.000.000.- lira ücret geliri 2.500.000.000.- lira haddi aştığı için eş kendi adına beyanname verecektir. Mesken kira geliri de tevkifata tabi olmadığından ve istisna tutarı olan 240.000.000.-lirayı aştığından beyannameye dahil edilecektir. Beyan esnasında 240.000.000.- lira istisna uygulanacaktır. Mevduat faiz gelirinin indirim oranı uygulandıktan sonraki tutarı $(8.450.000.000 \times 1 - 0,787=)$ 1.800.000.000.- lira 2.500.000.000.- liralık haddi aşmadığından beyannameye ithal edilmeyecektir.

Çocuk Ali Can'ın işyeri kira geliri 2.500.000.000.- liralık haddi aştığından yıllık beyanname ile bildirilecektir. Beyanname Ali Can adına düzenlenecek, velisi (babası) tarafından imzalanarak Ocak ayı içinde ilgili vergi dairesine verilecektir.

Hayat Standardı Esasına Göre Kazanç: 6.001.500.000.-TL
Temel Gösterge Tutarı: 2.929.700.000.-
İlave Göstergeler Toplamı: 3.071.800.000.-
- 1700 cc'lik otomobil için .: 450.900.000.-
- 1600 cc'lik otomobil için .: 293.500.000.-
- Yazlık ev için: 75.000.000.-
- Yurtdışı seyahat için: 2.252.400.000.-
(750.800.000 x 3=)
İzah Nedeni Gelirler: 9.450.000.000.-TL
- Döviz Tevdiat Hesabı
Faizi (kendisine ait).....: 1.000.000.000.-
- Mevduat Faizi (Eşin): 8.450.000.000.-
(Gerekli olsaydı eş veya çocuğun yıllık beyanname ile beyan edilen gelirleri de izah nedeni gelir olarak kullanılabilirdi.)

Esas Alınacak Hayat Standardı Temel ve İlave
Gösterge Tutarı: -
Beyan Edilen Ticari Kar: 2.500.000.000.-TL
Bağ-Kur Primi (-): 100.000.000.-TL
Beyan Edilen Ticari Kazanç: 2.400.000.000.-TL
Beyan Edilen GMSİ: 337.500.000.-TL
{450.000.000 – (450.000.000 x % 25)=}
Beyan Edilen Gelir Toplamı (Matrah): 2.737.500.000.-TL
Hesaplanan Gelir Vergisi: 845.625.000.-TL
Hesaplanan Fon Payı: 84.562.500.-TL
(845.625.000 x % 10=)

Halil Can'ın beyan ettiği gelir esas alınacak hayat standardı temel ve ilave göstergeler toplamından daha yüksek olduğu için kendi beyanı üzerinden vergilendirilecektir.